

European Training Foundation

НАЦІОНАЛЬНА РАМКА КВАЛІФІКАЦІЙ – УКРАЇНА

Зміст цього документу є виключною відповідальністю ЄФО та необов'язково відображає погляди установ ЄС.

© Європейський фонд освіти, 2021

Відтворення дозволено за умови зазначення джерела.

1. ВСТУП І КОНТЕКСТ

1.2 Короткий огляд НРК

НРК в Україні була прийнята у 2011 році як десятирівнева рамка. Законом про вищу освіту 2014 року кваліфікації вищої освіти було співвіднесено з НРК. Закон про освіту 2017 року закріпив основу для компетентнісного підходу в системі освіти та навчання впродовж життя, та пов'язав існуючі кваліфікації з одинадцятьма рівнями НРК. Він розрізняє між освітніми та професійними кваліфікаціями, причому останні мають чітку функцію на ринку праці. Також законом було закладено правову основу для Національного агентства кваліфікацій¹ як тристороннього колегіального органу.

Національне агентство кваліфікацій почало функціонувати у 2019 році. У 2018 році в Україні було створено Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти². У 2020 році рівні НРК були переглянуті³ з метою гармонізації з Європейською рамкою кваліфікацій (ЄРК) для навчання впродовж усього життя. Проект EU4Skills⁴, розпочатий наприкінці 2019 року, надає підтримку впровадженню НРК та запровадженню 100 нових кваліфікацій професійної освіти, що ґрунтуються на компетентностях, на основі професійних стандартів. З 2016 року в Україні визнаються результати неформального та інформального навчання для кухарів у трьох містах (Одеса, Рівне та Київ). Планується, що кваліфікаційні центри переймуть цю роль для більшої кількості професій та будуть присвоювати професійні кваліфікації. Національне агентство кваліфікацій буде акредитувати ці кваліфікаційні центри.

У 2021 році Україна розпочала підготовку до самосертифікації на відповідність Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (ЄПВО). Зараз країна також бере участь у пілотному проекті з порівняння своєї НРК з ЄРК. Національна рамка кваліфікацій призначена для використання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій.

НРК є інструментом для гармонізації підходів до кваліфікацій на ринку праці та в системі освіти та підготовки кадрів та сприяння національному й міжнародному визнанню. Це також інструмент європейської інтеграції, оскільки НРК згадується в Угоді про асоціацію України з ЄС⁵. Усі освітні та професійні кваліфікації мають бути описані у результатах навчання, сформульованих відповідно до дескрипторів НРК, а саме: знання, уміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія.

Україна все ще знаходиться на стадії активації, але просувається до стадії впровадження.

¹ <https://nqa.gov.ua/>

² [Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти \(naqa.gov.ua\)](https://naqa.gov.ua/)

³ [Рівні Національної рамки кваліфікацій | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](https://mon.gov.ua/)

⁴ [Програма ЄС EU4Skills підтримує Україну у реформуванні системи професійної освіти та навчання | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](https://mon.gov.ua/)

⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529(01)&from=EN)

1.2 Контекст політики

Україна є пріоритетним партнером ЄС. Угода про асоціацію, включаючи поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (ЗВТ+), була підписана у 2014 р. Вона є основним інструментом зближення України та ЄС: угода сприяє поглибленню політичних зв'язків, зміцненню економічних зв'язків та повазі загальних цінностей. Угода набула чинності 1 вересня 2017 р. Україна та ЄС спільно визначили програму реформ – Порядок денний асоціації Україна – ЄС⁶.

Обидві сторони зобов'язалися підтримувати розроблення функціональної НРК на основі європейського досвіду. Згідно Угоди про асоціацію (Стаття 432), сторони здійснюють заходи, зокрема, з метою «створення національних механізмів з метою покращення прозорості та визнання кваліфікацій та компетентностей, використовуючи, коли це можливо, досвід ЄС».

ЄС є основним торговим партнером України з часткою 42% загального обсягу торгівлі України. Експорт України поступово стає все більш диверсифікованим; більше того, додана вартість експортованої продукції та послуг зростає. Однак прямі іноземні інвестиції залишаються на низькому рівні.

Все більша кількість працівників, що знаходять клієнтів за допомогою онлайн-додатків та сайтів, залучаються до роботи в Інтернеті для клієнтів у Європейському Союзі, чому сприяють цифрові та мовні навички та хороший Інтернет-зв'язок. Україна є однією з найбільших країн походження нових трудових мігрантів у Європейському Союзі.

1.3 Правові основи НРК

НРК була прийнята постановою Кабінету Міністрів України №1341 від 23 листопада 2011 р., згідно якої НРК – це десятирівнева рамка для навчання протягом усього життя, яка охоплює усі рівні навчання (від дошкільного до докторантури), включаючи навчання дорослих. Було розроблено план впровадження НРК на період 2012-2015 років.

Закон про вищу освіту, Закон №1556-VII, прийнятий 1 липня 2014 р., встановив прямий зв'язок між вищою освітою та НРК через співставлення кваліфікацій вищої освіти до рівнів НРК.

Закон про освіту, Закон № 2145-VIII, прийнятий 5 вересня 2017 р., відвів центральну роль НРК та освіти на основі компетентностей. Законом були підтримані принципи навчання впродовж життя, надавши центральне місце результатам навчання та ключовим компетентностям, та приділено більше уваги незалежному оцінюванню. Закон встановив компетентнісний підхід до загальної освіти та середньої професійної освіти через концепцію «Нової української школи».

Стандарти ПО мають базуватися на професійних стандартах. Закон розрізняє освітні кваліфікації, що надаються через формальну освіту, та професійні кваліфікації, орієнтовані на використання на ринку праці. Закон про освіту запровадив галузеві рамки кваліфікацій та часткові кваліфікації.

Законом про освіту до НРК було додано ще один, 5-й рівень, для фахової передвищої освіти (Ст. 10.2), що зробило рамку одинадцятирівневою (охоплює рівні 0-10). У 2020 році дескриптори рівнів НРК були знову переглянуті та відбувся перехід з 11 до 8 рівнів. Кабінет Міністрів затвердив переглянуту НРК постановою від 25 червня 2018 року⁷, що також означає, що кваліфікації професійно-технічної освіти обмежується 2-5 рівнями, а для вищої освіти відведено

⁶ https://eeas.europa.eu/archives/docs/ukraine/docs/st06978_15_en.pdf

⁷ [Про внесення змін у додаток до п... | від 25.06.2020 № 519 \(rada.gov.ua\)](#)

6-8 рівні. Професійні кваліфікації, пов'язані з певними професіями, можуть охоплювати весь спектр рівнів НРК. Це може зробити НРК на вищих рівнях менш придатним до визнання навчання протягом усього життя.

У 2019 році були внесені зміни до Закону про вищу освіту, згідно з якими акредитовані вищі навчальні заклади мають право видавати дипломи та ступені лише за акредитованими освітніми програмами, що робить НРК механізмом забезпечення якості. З 2018 року в Україні також функціонує незалежне Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Закон про освіту має розділ про Національну систему кваліфікацій, де описуються завдання Національного агентства кваліфікацій (НАК). Згідно цього розділу, НАК координує розроблення професійних стандартів і кваліфікацій, веде реєстри стандартів і кваліфікацій, підтримує розширення визнання результатів неформального та інформального навчання та здійснює акредитацію кваліфікаційних центрів. Статут Національного агентства кваліфікацій був прийнятий 5 грудня 2018 року Рішенням №1029. Національне агентство кваліфікацій створено у 2019 році та є колегіальним органом різних міністерств та соціальних партнерів. Воно тісно співпрацює з усіма відповідними органами, які займаються аспектами системи кваліфікацій. Реєстр НРК був розроблений і затверджений 16 липня 2021 року, але поки що не працює повноцінно. Існуючі кваліфікації були проаналізовані та зіставлені.

Визнання результатів неформального та інформального навчання регулюється Законом України «Про професійний розвиток працівників», Закон №4312-VI. Згідно закону, у складі державної служби зайнятості створюються центри визнання результатів неформального та інформального професійного навчання. Законом про зайнятість населення (Закон №5067-VI від 5 липня 2012 року) було визнано право безробітних отримувати підтвердження результатів неформального навчання.

Наказом № 256 Міністерства соціальної політики, що був виданий у 2016 році, було ініційовано підтвердження результатів неформального навчання для охоронців, кухарів та зварників. Національна методика розроблення професійних стандартів була прийнята Міністерством соціальної політики 22 січня 2018 року наказом Міністра про затвердження Методики розроблення професійних стандартів № 74, що надав професійним стандартам чіткий правовий статус.

2. ЦІЛІ ПОЛІТИКИ

2.1 Реформи освіти та навчання

Україна має великий сектор вищої освіти. У 2019 році 62% людей у віці 30-34 років мали вищу освіту, що значно перевищує середній показник ЄС – 40%. Участь у вищій освіті залишається високою, хоча кількість студентів зменшується через демографічні зміни, а саме старіння населення. Кожен третій студент навчається на заочній формі навчання, що показує високу роль вищої освіти у навчанні дорослих.

Реформи вищої освіти відбувалися під впливом Болонського процесу. В рамках реформ у 2014 році припинений зв'язок між вищою освітою та Тарифною сіткою та скасовані типи кваліфікацій, успадковані від радянської системи. Забезпечення якості має підтримувати кращі результати зайнятості, зосереджуючись більше на результатах навчання. Окрім покращення зовнішнього забезпечення якості через Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, у 2021

році Україна отримала кредит Світового банку у розмірі 200 мільйонів доларів на підтримку процесів на інституційному рівні.

Поточні реформи доуніверситетської освіти стосуються змісту освіти, кращої підготовки молоді до двадцять першого століття шляхом запровадження децентралізованої загальної середньої освіти на основі компетентнісного підходу, надання більшої уваги розвитку ключових компетентностей та наскрізних навичок, а також узгодження тривалості середньої освіти з європейською практикою. Ці зміни (частина концепції «Нової української школи») також впливають на середню професійну освіту, яка охоплюватиме рівні 3-5 НРК.

Розроблено Концепцію модернізації професійної освіти. Сучасна ПО надаватиметься у децентралізованій системі ПО, яка базується на компетентнісному підході та набагато тісніше пов'язана з потребами місцевих компаній та окремих учнів. Освітні програми будуть модуляризовані та розроблятимуться на основі результатів навчання та професійних стандартів.

Проводяться важливі реформи у навчанні дорослих, пов'язані з законодавством про професійні кваліфікації, визнанням результатів неформального та інформального навчання; незалежним оцінюванням кваліфікаційними центрами та розробкою галузевих рамок кваліфікацій. Визначено часткові кваліфікації, поряд з повними освітніми та професійними кваліфікаціями. Нові інституційні умови створюються шляхом створення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), Національного агентства кваліфікацій (НАК) та кваліфікаційних центрів.

2.2 Цілі НРК

Цілі НРК змінювалися з плином часу. Все почалося з необхідності отримання більш відповідних кваліфікацій та забезпечення якості із застосуванням європейських стандартів, що також свідчить про прагнення до європейської інтеграції та, особливо, встановлення зв'язку з Болонським процесом. Завдяки зв'язку з освітніми реформами, НРК також стає інструментом підтримки більш широких реформ. НРК сприяє реформі вищої освіти, реформі загальної та професійної освіти, навчанню впродовж життя та кращій координації між освітньою політикою та політикою ринку праці. НРК підтримує освіту на основі компетентнісного підходу та забезпечення якості в децентралізованій системі освіти, у якій провайдери освітніх послуг є більш автономними.

Щодо ринку праці, то розвиток професійних стандартів та професійних кваліфікацій, запровадження визнання результатів неформального навчання та незалежне оцінювання кандидатів розглядаються як найважливіші інструменти для забезпечення того, щоб робоча сила здобувала актуальні навички. Це важливо, оскільки між попитом та пропозицією все ще існує значна невідповідність.

Розпочато процес самосертифікації на відповідність Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, яку підтримує проект EU4Skills. Це питання буде розглянуто разом з пілотним проектом щодо порівняння НРК з ЄРК. НРК також є інструментом інтеграції до ЄС.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом містить низку елементів, які мають значення для впровадження реформ щодо кваліфікацій. Угода сприяє зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу; створенню національної рамки з метою покращення прозорості та визнання кваліфікацій та компетентностей, де це можливо, на основі досвіду ЄС; сприяння молоді в отриманні знань, навичок та професійних умінь поза освітньою системою, у тому числі шляхом волонтерства, та визнаючи цінність такого досвіду. У ній також

згадується про спільну роботу щодо наближення української системи професійного навчання до модернізації структур ПО ЄС за допомогою інструментів ЄС.

3. РІВНІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЇ

3.1 Обсяг і структура НРК

Завдяки Закону про освіту НРК безумовно стала інструментом навчання впродовж життя.

Перша постанова про НРК була відносно короткою та передбачала впровадження НРК різними заінтересованими сторонами та установами, розроблення правил її впровадження, план дій та створення міжвідомчої робочої групи. У Додатку пояснюється, що таке НРК, її мета та ключові поняття, а також дескриптори НРК. Спочатку НРК мала десять рівнів (0-9). Відповідно до статті 36 Закону про освіту було введено додатковий рівень. У 2020 році вони були приведені у відповідність до ЄРК, перейшовши з 11-ти до 8 рівнів.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів про Національну рамку кваліфікацій від 25 червня 2020 року⁸, кваліфікації професійно-технічної освіти обмежуються 2-5 рівнями, з декількома типами кваліфікацій на п'ятому рівні, що охоплюють професійну та вищу освіту. Кваліфікації вищої освіти охоплюють рівні від 5-го до 8-го. Професійні кваліфікації, визначені класифікатором професій, можуть охоплювати весь спектр НРК.

НРК має вісім рівнів. Існує чотири категорії дескрипторів:

- Знання – осмислена та засвоєна суб'єктом інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (знання фактів та уявлення) і теоретичні (концептуальні, методологічні).
- Уміння/навички – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем. Уміння/навички поділяються на когнітивні (що включають логічне, інтуїтивне та творче мислення) і практичні (що включають ручну вправність, застосування практичних способів (методів), матеріалів, знарядь та інструментів).
- Комунікація – взаємодія осіб з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності.
- Відповідальність і автономія – здатність особи застосовувати знання та навички самостійно та відповідально.

3.2 Типи кваліфікацій

Законодавство України визначає кваліфікацію як визнану уповноваженим суб'єктом та засвідчену відповідним документом стандартизовану сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання). Кваліфікації за змістом класифікуються на освітні та професійні, а за обсягом – на повні та часткові.

Освітня кваліфікація – це визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання (компетентностей). Освітні

⁸ [Про внесення змін у додаток до п... | від 25.06.2020 № 519 \(rada.gov.ua\)](#)

кваліфікації присуджуються, визнаються і підтверджуються закладами освіти чи іншими суб'єктами освітньої діяльності.

Професійна кваліфікація – це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність. Професійні кваліфікації присвоюються, визнаються і підтверджуються кваліфікаційними центрами, закладами освіти та іншими суб'єктами, уповноваженими на це законодавством.

Професійна кваліфікація має переважно функцію ринку праці та базується на Класифікаторі професій та, за наявності, на професійних стандартах.

Кваліфікація професійної освіти та кваліфікація вищої освіти можуть належати до будь-якої з двох вищенаведених категорій.

І освітня, і професійна кваліфікація – це сукупність компетентностей або результатів навчання. Національна система кваліфікацій забезпечує узгодженість між освітніми та професійними кваліфікаціями та їхню відповідність потребам ринку праці та створює механізми визнання кваліфікацій, набутих впродовж життя.

Кваліфікація вважається повною в разі здобуття особою повного переліку компетентностей, що визначені відповідним стандартом. Кваліфікація вважається частковою у разі здобуття особою частини компетентностей, що визначені відповідним стандартом. Як правило, результати навчання, необхідні для присудження кваліфікацій усіх типів, можуть досягатися у системі формальної, неформальної чи інформальної освіти.

Повний перелік документів про здобуття освітньої кваліфікації можна знайти у ЄДЕБО⁹, єдиній державній електронній базі даних освіти.

Для загальної освіти це включає свідоцтво про базову середню освіту для учнів з особливими потребами, свідоцтво про базову середню освіту та атестат про повну середню освіту, що охоплюють рівні 1, 2 та 3 НРК¹⁰.

Кваліфікації професійної (професійно-технічної) освіти відповідають другому, третьому, четвертому та п'ятому рівням НРК. Вони включають диплом кваліфікованого робітника та свідоцтво про присвоєння (підвищення) робітничої кваліфікації – обидва охоплюють різні рівні (2-й, 3-й, 4-й), а для деяких професій – 5-й рівень. Існує також диплом про здобуття фахової передвищої освіти або фахового молодшого бакалавра (раніше молодшого спеціаліста) на 5-му рівні.

Кваліфікації вищої освіти включають наступне: молодший бакалавр (5-й рівень), бакалавр (6-й рівень), магістр (7-й рівень), доктор філософії, доктор мистецтва та доктор наук (8-й рівень). Різні типи професійних кваліфікацій ще не визначено.

⁹ [Реєстри | ЄДИНА ДЕРЖАВНА ЕЛЕКТРОННА БАЗА з питань ОСВІТИ \(edbo.gov.ua\)](http://edbo.gov.ua)

¹⁰ Єрванське комюніке передбачає, що отримання шкільного атестату буде розміщено на 4-му рівні ЄРК, що, за аналогією з НРК, зазвичай означало б 4-й рівень НРК. Це також передбачено Законом про освіту, який запровадив 12-річну довузівську освіту замість одинадцяти років, але на даний момент це ще не повністю реалізовано.

3.3 Забезпечення якості кваліфікацій

Забезпечення якості було основною метою НРК. Усі кваліфікації повинні визначати мінімальні вимоги щодо учня/власника документу в термінах результатів навчання. Освітні кваліфікації повинні сприяти освіті на основі компетентнісного підходу та включати ключові компетентності. Підготовлено нові стандарти освіти та освітні програми для загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти. Систематичне використання професійних стандартів є гарантією того, що кваліфікації будуть актуальними для ринку праці.

Розробляються нові підходи до розроблення професійних стандартів, освітніх стандартів, навчальних планів (освітніх програм) та стандартів оцінювання. У центрі уваги були: гармонізація стандартів з європейською практикою, перехід від предметно-орієнтованого підходу, спрямованого на навчальну програму, до модульного підходу на основі результатів навчання, посилення актуальності стандартів, посилення процесів оцінювання та акредитації провайдерів освітніх послуг.

Найважливіші принципи забезпечення якості законодавчо закріплені у Законі про вищу освіту (2014 р.), Порядку визнання результатів неформального та інформального навчання (2016 р.), Законі про освіту (2017 р.) та забезпечуються двома новими інституціями, а саме Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), а також Національним агентством кваліфікацій (НАК), які функціонують з 2019 року. Кількість акредитованих освітніх програм вищої освіти зростає. Не існує інституційної акредитації, лише програмна акредитація. Програмна акредитація також передбачається у професійній освіті шляхом перевірки відповідності програм державним освітнім стандартам.

Національне агентство кваліфікацій надає акредитацію кваліфікаційним центрам, які займаються незалежним оцінюванням професійних кваліфікацій, включаючи визнання результатів неформального та інформального навчання. Незалежне оцінювання повинне забезпечити відповідність досягнень осіб результатам навчання визначених стандартом. Це може сприяти автономії провайдерів освітніх послуг та встановити запобіжні заходи для оцінювання. Незалежне оцінювання, засноване на кваліфікаційних стандартах, теоретично стає все більш важливим у рамках децентралізованої системи освіти, коли провайдери мають більшу автономію для адаптації надання освітніх послуг до місцевих потреб та потреб здобувачів. На практиці це потребує більшої уваги до освітніх кваліфікацій.

3.4 Використання результатів навчання та стандартів

Результати навчання використовуються у всіх стандартах. Система освіти України базується на компетентностях. Згідно з концепцією «Нової української школи»¹¹, запроваджується дванадцятирічна система освіти, яка складається з загальної дев'ятирічної середньої освіти, за якою йде профільна трирічна спеціалізація, що наблизило українську освіту до звичної практики в інших промислово розвинених країнах.

Здобувачів освіти мають навчати бути відповідальними громадянами, патріотами, новаторами та мати критичне мислення. Усі випускники загальноосвітніх шкіл повинні сформувані десять ключових компетентностей: уміння спілкуватися державною мовою та іноземними мовами; математичну грамотність, науково-технічні та цифрові компетентності; здатність до навчання та адаптації; соціальні та громадянські компетенції для ефективної та конструктивної участі у суспільстві; підприємництво; загальнокультурну грамотність для розуміння творів мистецтва, художнього висловлювання ідей та розуміння культурного різноманіття; та компетентності з охорони навколишнього середовища та здоров'я.

Також наступні навички вважаються незамінними для розвитку ключових компетентностей: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

У вищій освіті результати навчання використовуються у всіх освітніх стандартах та відповідних програмах, однак оцінювання ще не розглядалося систематично.

Крім того, такі навички розглядаються як незамінні для розвитку ключових компетентностей: читацькі здібності, усне та письмове висловлювання, критичне мислення, здатність логічно висловлювати свою думку, здатність конструктивно керувати своїми емоціями, ініціатива, творчі здібності, навички вирішення проблем, оцінка ризиків та прийняття рішень, вміння працювати в команді.

У вищій освіті результати навчання використовуються у всіх освітніх стандартах та відповідних програмах, але оцінювання ще не розглядалося систематично.

У ПО досвід роботи з навчальними програмами на основі результатів навчання на експериментальній основі починається з 2006 року. Відтоді були введені сотні нових стандартів з аспектами підходу на основі результатів навчання, хоча лише обмежена їх кількість має прямий зв'язок із професійними стандартами. Нова модель стандартів освіти для ПО описує модулі та результати навчання, які були отримані з трудових функцій у професійних стандартах. Загальні вимоги до освіти та ключові компетентності об'єднані у базовий блок, який забезпечує результати навчання, загальні для всіх кваліфікацій ПО. Після успішного завершення кожного модуля студенти зможуть отримати часткову кваліфікацію. Ці часткові кваліфікації також стануть зв'язком з професійними кваліфікаціями.

Стандарти ПО більше не мають типових навчальних програм з теоретичних предметів та практичної підготовки; перелік навчальних предметів визначається навчальними закладами спільно з роботодавцями; навчальні програми з навчання на робочому місці розробляються навчальним закладом спільно з підприємствами та узгоджуються з обласними органами управління освітою.

Іспити в ПО ще не змінилися через затримку прийняття законодавства про ПО та кризу, спричинену COVID-19.

3.5 Кредитні системи

У вищій школі використовується ЄКТС. Крім модулів (одиниць результатів навчання), які використовуються у ПО та вищій освіті, існують часткові кваліфікації для інтеграції різних цільових груп у навчання та на ринок праці. Це, наприклад, тести на знання української мови. Цей модульний підхід відкриває можливості для кредитного підходу, але це питання поки що не стоїть на порядку денному.

4. ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ЗАІНТЕРЕСОВАНИХ СТОРІН

4.1 Управління та інституційні механізми для НРК

Від самого початку чимало заінтересованих сторін були залучені до розробки та впровадження НРК та системи кваліфікацій. Наразі вони включають: Кабінет Міністрів, Міністерство освіти і науки, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство соціальної політики, Міністерство регіонального розвитку, Міністерство фінансів, Міністерство культури та Міністерство сільського господарства, Верховну Раду України, Національну академію педагогічних наук, Національну академію наук України, Інститут модернізації змісту освіти, Державну службу зайнятості, Інститут ПТО НАПН, регіональні навчально-методичні центри, Федерацію роботодавців, Конфедерацію роботодавців та Інститут професійних кваліфікацій, Промислову палату, професійні органи, економічні кластери, Федерацію металургів, галузеві комітети, провідні підприємства, Укрзалізницю, профспілки, університети, неурядові організації та інших провайдерів освітніх послуг.

4.2 Ролі та функції суб'єктів та заінтересованих сторін

Міністерство освіти є основним органом, відповідальним за формування державної політики у сфері кваліфікацій. Воно тісно співпрацює з Міністерством соціальної політики та Міністерством економіки і торгівлі. Міністерство соціальної політики відповідало за розробку та впровадження визнання результатів неформального та інформального навчання, професійних стандартів, Класифікатора професій, керівництва та консультування. Але багато завдань взяло на себе Міністерство економіки та торгівлі, а інші передаються до Національного агентства кваліфікацій. Стаття 38 Закону Про освіту законодавчо визначає Національне агентство кваліфікацій як колегіальний орган, заснований спільно урядом та соціальними партнерами для посилення координації у сфері кваліфікацій.

Згідно закону, НАК має 17 функцій, серед них забезпечення координації та інформування заінтересованих сторін, підтримка розроблення законодавства, розробка та ведення реєстру кваліфікацій, координація розробки професійних стандартів, підтримка розвитку освітніх стандартів, акредитація кваліфікаційних центрів, нагляд за визнанням та підтвердженням результатів неформального та інформального навчання та встановлення критеріїв визнання іноземних кваліфікацій. Статут Національного агентства кваліфікацій¹¹ був затверджений Кабінетом Міністрів України 5 грудня 2018 року та у 2019 році до нього були прийняті зміни¹².

НАК підтримує запровадження НРК відповідно до Закону про освіту, здійснює міжнародне співробітництво у сфері кваліфікацій, зокрема з метою гармонізації НРК з відповідними міжнародними документами, та забезпечує інформаційну підтримку Національної системи кваліфікацій та Національної рамки кваліфікацій. НАК відповідає за координацію створення освітніх та професійних стандартів, освітніх програм, стандартів та процедур оцінки результатів навчання та кваліфікацій.

Відповідно до Ст. 13 Статуту, до складу Агентства входять 12 членів, з яких по два представники від МОН, Мінсоцполітики, Мінекономрозвитку, по три – від Спільного

¹¹ [Деякі питання Національного аге... | від 05.12.2018 № 1029 \(rada.gov.ua\)](#)

¹² [Про внесення змін до Статуту Нац... | від 10.07.2019 № 693 \(rada.gov.ua\)](#)

представницького органу сторони роботодавців на національному рівні та Спільного представницького органу репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні.

По суті, НАК є інститутом соціального діалогу. Правління НАК було затверджене рішенням Кабінету Міністрів України у квітні 2019 року. Строк повноважень правління НАК складає три роки, отже у 2022 році буде призначене нове правління агентства. НАК офіційно розпочало діяльність у листопаді 2019 року, коли воно було зареєстроване як державна організація у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Це дозволило Секретаріату Агентства розпочати свою діяльність.

Основні пріоритети діяльності агентства на перші три роки:

1. Встановлення комунікаційних та інституційних зв'язків із українськими та іноземними заінтересованими сторонами.
2. Розроблення правових аспектів та умов, таких як кваліфікаційні (екзаменаційні) центри;
3. Перегляд процесу розробки професійних стандартів.
4. Впровадження національного реєстру кваліфікацій, включаючи його нормативну базу.
5. Визначення кваліфікаційних потреб відповідно до зміни попиту на ринку праці.
6. Розроблення нової редакції Класифікатора професій.

5. ВИЗНАННЯ ТА ПІДТВЕРДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОГО ТА ІНФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ТА ТРАЄКТОРІЇ НАВЧАННЯ

5.1 Механізм визнання результатів неформального та інформального навчання

Впровадження механізму визнання результатів неформального та інформального навчання розпочалося за відповідальності Міністерства соціальної політики та Державної служби зайнятості. Три професії – кухар, охоронець та зварювальник – були визначені для реалізації механізму у трьох місцях (Одеса, Рівне та Київ), але поки що лише кухарі отримували свідоцтва шляхом підтвердження результатів навчання. На кінець 2020 року 470 осіб отримали свідоцтва про присвоєння кваліфікації за результатами неформального навчання¹³ у трьох центрах. Хоча це не надто велика цифра, підтвердження результатів неформального навчання дуже позитивно вплинуло на окремих кандидатів, відкривши нові можливості для кар'єрного росту. Роль НАК та створення кваліфікаційних центрів мають ще більше розширити практику визнання результатів неформального та інформального навчання.

Згідно закону про професійний розвиток працівників (Закон №4312 від січня 2012 року) у складі Державної служби зайнятості створено центри визнання результатів неформального професійного навчання. Для визнання професійної кваліфікації робітника, центри визнання результатів неформального професійного навчання залучають навчальні заклади державної

¹³ [Підтвердження неформального навчання | Державний центр зайнятості \(dcz.gov.ua\)](https://dcz.gov.ua)

служби зайнятості, інші ПТНЗ, підприємства, організації, установи, які мають ліцензію на право здійснення освітньої діяльності за визначеними професіями. Результати неформального професійного навчання підтверджуються документом встановленого зразка про присвоєння або підвищення робітничої кваліфікації. Порядок оцінювання було визначено Міністерством соціальної політики за погодженням з Міністерством освіти.

У 2012 році був прийнятий новий Закон про зайнятість населення, у якому зазначалося, що безробітні мають право на оцінювання їх компетентностей. Після прийняття закону були прийняті інші нормативні акти, що надають подальші рекомендації щодо реалізації механізму. У травні 2013 року Кабінет Міністрів ухвалив Постанову про затвердження Порядку підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями №340. У грудні 2013 року був прийнятий наказ Міністерства соціальної політики № 875/1776, який встановлює критерії для (приватних) центрів оцінювання, та наказ міністра № 886, який встановлює перелік професій для оцінювання. Протягом 2013-2014 років було реалізовано перший пілотний проект «Підтвердження результатів неформального та інформального навчання для кухарів».

Система запрацювала лише у 2016 року, коли Міністерство соціальної політики видало наказ № 256 від 2016 року. Одеський та Рівненський центри ПТО у складі Державної служби зайнятості та Вище комерційне училище КНТЕУ отримали статус суб'єктів підтвердження результатів неформального професійного навчання (центрів оцінювання). Останнє було замінене Вищим професійним училищем № 33 м. Києва, що з тих пір має найбільшу кількість кандидатів на оцінювання.

Існує потреба у збільшенні кількості центрів оцінювання, підготовки оцінювачів, зовнішніх оцінювачів та стандартів, які разом можуть полегшити процес оцінювання з метою розширення цих перших пілотних проектів до справді національної системи. Також є прогрес у запровадженні визнання результатів неформального та інформального навчання у вищій освіті.

В останньому звіті про імплементацію Болонського процесу¹⁴ згадується, що в країні не існує національної системи визнання результатів неформального та інформального навчання у вищій освіті, але у деяких закладах вищої освіти діють процедури визнання результатів для конкретних навчальних програм. На вебсайтах різних вищих навчальних закладів представлена інформація, що підтверджує застосування механізму визнання результатів неформального та інформального навчання, оскільки Агентство із забезпечення якості вищої освіти вимагає, щоб навчальні заклади запровадили такий механізм. Положення про визнання результатів неформального та інформального навчання для фахової передвищої та вищої освіти знаходиться на завершальному етапі розроблення.

Акцент на посиленні практики визнання результатів неформального та інформального навчання пов'язаний зі створенням кваліфікаційних центрів, розробкою професійних кваліфікацій та стандартів оцінювання, а також навчанням оцінювачів, і всі ці дії залежать від Національного агентства кваліфікацій. Створення мережі кваліфікаційних центрів передбачено Концепцією реалізації державної політики у сфері професійної освіти, затвердженою Урядом України у 2020 році.

На підставі професійних кваліфікацій, НАК дозволить кваліфікаційним центрам оцінювати та визнавати результати навчання окремих осіб (включаючи результати, отримані шляхом неформального чи інформального навчання). Кваліфікаційний центр може підтвердити

¹⁴ [Підтвердження неформального навчання | Державний центр зайнятості \(dcz.gov.ua\)](#)

здобуття частини або повної професійної кваліфікації. Як правило, кваліфікаційні центри працюють в межах певного сектору. Центри можуть бути юридичною особою або акредитованим підрозділом юридичної особи. Деякі центри вже працюють у межах великих компаній, таких як Укрзалізниця та енергетична компанія «ДТЕК», але вони ще не отримали акредитацію. Положення Міністерства освіти про кваліфікаційні центри, підготовлене НАК, було зареєстроване у червні 2021 року. Воно має відкрити шлях до початку процесу акредитації.

6. ВПРОВАДЖЕННЯ І ВПЛИВ НРК

6.1 Основні досягнення та висновки

У 2011 році була прийнята НРК, а в 2012 році – перший план впровадження НРК, за який відповідав міжвідомчий комітет. Протягом перших п'яти років був досягнутий прогрес у різних сферах роботи.

Спочатку проводилася робота з випробування нових підходів та розроблення методологій щодо стандартів, а також розроблення концепції Національної системи кваліфікацій (яка не була затверджена), розроблення професійних стандартів роботодавцями у співпраці з іншими зацікавленими сторонами та розроблення законодавства з визнання результатів неформального та інформального навчання та підготовки нового закону про вищу освіту. У 2014 році в Угоді про асоціацію з ЄС згадувалося про необхідність розробки функціонуючої НРК.

14 грудня 2016 року Кабінет Міністрів України ухвалив Розпорядження № 1077 про затвердження плану заходів із впровадження НРК на 2016-2020 роки. План є результатом конструктивної співпраці між заінтересованими сторонами у сфері праці, професійної та вищої освіти під керівництвом Міністерства освіти і науки та за активної участі Федерації роботодавців України.

План включає сім сфер впровадження:

1. Координація роботи та нормативно-правове забезпечення формування і розвитку Національної системи кваліфікацій.
2. Модернізація системи прогнозування потреби в кваліфікаціях та розроблення професійних стандартів.
3. Розроблення кваліфікацій різних типів (освітніх стандартів і програм на основі результатів навчання) відповідно до НРК.
4. Формування системи підтвердження результатів професійного навчання (присвоєння професійних кваліфікацій).
5. Удосконалення процесів забезпечення якості кваліфікацій.
6. Удосконалення системи інформування про стан впровадження НРК.
7. Забезпечення міжнародного визнання НРК та вітчизняних кваліфікацій.

У 2017 році була створена нова міжвідомча робоча група для моніторингу впровадження НРК. Того ж року Законом про освіту НРК була затверджена як інструмент підтримки навчання впродовж життя, з більшим акцентом на компетентності та на більш відповідні кваліфікації. Закон створив набагато міцнішу правову базу для НРК як основу для більш широких реформ освіти та підготовки кадрів, рухаючись до системи освіти на основі компетентнісного підходу. У

2018 році були прийняті нормативні акти та національна методологія розробки професійних стандартів. Були розроблені та впроваджуються нові формати та методології освітніх стандартів для вищої освіти, загальної освіти та професійної освіти.

У 2019 році розпочато проект EU4Skills, що фінансується ЄС та деякими країнами-членами ЄС, реалізація якого включає розробку 100 стандартів ПО та освітніх програм, пілотування кваліфікаційних центрів та підтвердження результатів неформального та інформального навчання, самосертифікацію НРК та розвиток Національного агентства кваліфікацій.

Національне агентство кваліфікацій та Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти розпочали діяльність у 2019 році, посиливши системний підхід до використання результатів навчання та НРК. Нещодавно було прийнято законодавство щодо реєстру НРК та акредитації кваліфікаційних центрів.

У 2020 році рівні НРК були переглянуті, щоб забезпечити гармонізацію з ЄРК, хоча нові рівні 6-8 зарезервовані виключно для вищої освіти.

Крім того, наприкінці 2020 року була створена національна робоча група для підготовки самосертифікації НРК на відповідність Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (РК ЄПВО) (Болонський процес). Україну також обрано першою країною для пілотного порівняння ЄРК з рамками кваліфікацій країн за межами ЄРК, як це передбачено у новій редакції Рекомендації ЄРК від 2017 року.

Ці два процеси, самосертифікація відповідно до РК ЄПВО та порівняння НРК з ЄРК, будуть скоординовані таким чином, щоб вони проходили одночасно, і кожен мав перевагу від синергії.

6.2 Реєстри і бази даних кваліфікацій

Єдиний національний Реєстр кваліфікацій був затверджений постановою Кабінету міністрів від 16 червня 2021 року. Реєстр буде надавати інформацію про:

1. Професійні та освітні кваліфікації та кваліфікаційні центри – шляхом оприлюднення відомостей у відкритому доступі в межах Реєстру.
2. Професійні стандарти і стандарти на стадії розроблення – шляхом оприлюднення відомостей у відкритому доступі в межах Реєстру.
3. Документи про присвоєні професійні кваліфікації та часткові кваліфікації – шляхом надання інформації з обмеженим доступом з дотримання правил конфіденційності.

На момент написання цього звіту реєстр¹⁵ містив 168 професійних стандартів¹⁶, але ще не мав жодних кваліфікацій чи центрів кваліфікації. Наразі проводяться консультації щодо перегляду процедури розробки професійних стандартів, що була прийнята Міністерством соціальної політики у 2017 році, та прийняття нової редакції процедури в контексті НРК. За підтримки ЄФО був розроблений прототип реєстру, сумісний із вимогами Рекомендації ЄРК 2017 року. У 2020 році ЄФО передав право власності НАК.

¹⁵ [Реєстр кваліфікацій \(nqa.gov.ua\)](http://nqa.gov.ua)

¹⁶ [Відомості про професійні стандарти \(nqa.gov.ua\)](http://nqa.gov.ua)

6.3 Професійна інформація і орієнтація

Career Hub¹⁷ – це нова онлайн-платформа для кар'єрного розвитку фахівців та молоді. Це інтегрований вебсайт із посиланнями на вакансії та можливості навчання, з інформацією, яка регулярно оновлюється. На сайті поки що немає посилання на професійні стандарти, реєстр НРК, НАК або Europass – європейську платформу для управління можливостями кар'єрного розвитку та навчання.

6.4 Визнання іноземних кваліфікацій

Академічне визнання добре розвинене в Україні, яка є підписантом Лісабонської конвенції.

У 2011 році був створений Національний інформаційний центр академічної мобільності¹⁸. Функції Національного інформаційного центру наразі виконує ДП «Інформаційно-іміджевий центр»¹⁹, що належить до галузі управління Міністерства освіти і науки України. ДП «Інформаційно-іміджевий центр» є частиною мережі ENIC-NARIC. Основні завдання центру:

- Забезпечення вільного доступу та забезпечення оперативного обміну даними з подібними органами країн-підписантів Лісабонської конвенції щодо особливостей національних систем;
- надання громадянам та зацікавленим органам інформації та роз'яснень з питань академічної мобільності та визнання документів про освіту;
- проведення перевірки автентичності документів про освіту, виданих закладами освіти України та інших держав;
- організація експертизи зі встановлення еквівалентності кваліфікацій, присвоєних згідно з документами про освіту, що видані навчальними закладами іноземних держав;
- участь у підготовці проектів дво- та/або багатосторонніх міжурядових угод з питань визнання кваліфікацій (Центр активно долучився до Глобальної конвенції про визнання кваліфікацій вищої освіти 2019 року ЮНЕСКО);
- участь у інформаційних та дослідницьких програмах, семінарах та інших заходах, що проводяться в межах інформаційної мережі;
- здійснення заходів щодо пропагування освітніх послуг, які надаються українськими навчальними закладами, на іноземному ринку;
- участь у виконанні міжнародних програм академічного обміну учнями, студентами та аспірантами;
- організаційне забезпечення навчання, стажування або підвищення кваліфікації громадян України у закладах освіти інших держав.

Принципи автоматичного визнання кваліфікацій вищої освіти дозволяють навчальним закладам приймати рішення про вступ, не використовуючи послуги Центру. Україна прийняла чітке законодавство та процедури для біженців та переміщених осіб, які здобули кваліфікацію.

Процедура визнання в Україні професійних кваліфікацій, отриманих в інших країнах, була затверджена на засіданні уряду 2 червня 2021 р. У ній зазначено, що особи, які здобули професійні кваліфікації в інших країнах, можуть підтвердити їх в Україні, звернувшись до компетентного органу.

¹⁷ [Головна | Career Hub – платформа розвитку кар'єри](#)

¹⁸ Постанова Кабінету міністрів № 924 від 31 серпня 2011 року

¹⁹ [Головна \(enic.in.ua\)](#)

7. СПІВСТАВЛЕННЯ З РЕГІОНАЛЬНОЮ РАМКОЮ / ІНШИМИ РАМКАМИ

7.1 Співставлення з регіональними рамками

Хоча Україна не є частиною процесу ЄРК або членом Консультативної групи ЄРК, вона прагне узгодити свою НРК з ЄРК. Її дескриптори рівнів НРК нещодавно були приведені у відповідність до ЄРК. Крім того, Угода про асоціацію з ЄС конкретно передбачає створення НРК для покращення прозорості та визнання кваліфікацій та навичок, спираючись на досвід ЄС.

Водночас Україна є учасницею Болонського процесу з 2005 року і в грудні 2020 року створила комітет із самосертифікації відповідно до Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (РК ЄПВО). Цей комітет та його робота підтримуються проектом EU4Skills.

Рекомендація ЄРК 2017 року також передбачає порівняння ЄРК з рамками кваліфікацій третіх країн. Україна була обрана країною для пілотного порівняння. Процес порівняння можна поєднати з процесом самосертифікації в Україні, забезпечуючи більшу прозорість усіх типів кваліфікацій в НРК. Це особливо актуально з огляду на кількість мігрантів до ЄС, які мають професійні кваліфікації.

7.2 Міжнародна співпраця

Болонський процес є одним з основних рушіїв розвитку НРК. Незалежне Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти²⁰ розпочало амбітну програму акредитації. Розроблено та впроваджено нові процеси акредитації програм, нові стандарти вищої освіти та нові освітні програми. Усі програми та їх компоненти тепер виражені в результатах навчання. У 2020 році агентство приєдналося до Міжнародної мережі агентств із забезпечення якості вищої освіти та стало афілійованим членом Європейської мережі ENQA. Національне агентство кваліфікацій також шукає міжнародні партнерства.

7.3 Міжнародна донорська підтримка

У період до 2019 року було реалізовано низку освітніх проектів, обмежених за розміром та обсягом. Програми Tempus та Erasmus+ для вищої освіти були постійним джерелом співпраці у сфері вищої освіти. Крім того, Британська Рада також надавала підтримку розвитку НРК та реформам вищої освіти.

У сфері загальної освіти уряди Польщі та Фінляндії надають двосторонню підтримку у впровадженні концепції «Нова українська школа». У сфері ПО реалізовано проект Twinning та деякі менші двосторонні ініціативи, включаючи співпрацю з метою розвитку дуальної освіти. Естонія реалізувала проект для Волинської області, який забезпечував партнерство між школами та підтримку розвитку навчальних програм і був особливо важливим як провідник для переходу до компетентнісної, децентралізованої системи ПО.

Проект ЄС ULEAD також надає підтримку децентралізації ПО. ЄФО надає широку підтримку розвитку та впровадженню системи освіти на основі компетентнісного підходу та НРК, яка включає розроблення принципів децентралізації, ключових компетентностей та плану

²⁰ [Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти \(naqa.gov.ua\)](http://naqa.gov.ua)

впровадження НРК, створення Національного агентства кваліфікацій та розроблення нових стандартів та модульних освітніх програм.

Програма EU4Skills підтримує Модернізацію професійної освіти та впровадження НРК. Це включає надання підтримки для розвитку Національного агентства кваліфікацій, розроблення та впровадження стандартів та освітніх програм ПО для 100 профілів та розширення можливостей визнання результатів неформального та інформального навчання. Програма також надає підтримку для порівняння НРК з ЄРК та сприяє посиленню системних змін у сфері кваліфікацій професійної освіти та професійних кваліфікацій в Україні.

Позика Світового банку у розмірі 200 млн. доларів США в рамках проекту «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів» спрямований на підвищення ефективності вищої освіти, а також її актуальності для ринку праці, включаючи модернізацію навчальних і дослідницьких об'єктів та інфраструктури для цифрового навчання. Україна бере активну участь у програмах Tempus і Erasmus+, які переважно були спрямовані на заклади вищої освіти, але поступово відкриваються для співпраці у сфері ПО та навчання впродовж усього життя.

8. ВАЖЛИВІ ВИСНОВКИ І ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ

Через десять років після прийняття положення про НРК, Національна рамка кваліфікацій стала інструментом політики, що дійсно рухає політики щодо освіти, професійної підготовки та навчання впродовж життя до системи на основі результатів навчання та компетентностей. Рамка закріплена у ключовому законодавстві та пов'язана з ініціативами щодо реформ у сфері загальної середньої освіти, професійної та вищої освіти, а також з важливими ініціативами міжнародного співробітництва та донорськими програмами.

З інституційної точки зору зміна парадигми до системи кваліфікацій, що ґрунтується на результатах, закладена у Національному агентстві кваліфікацій як тристоронньому органі, незалежному Національному агентстві із забезпечення якості вищої освіти та Інформаційно-іміджевому центрі у складі Міністерства освіти, які всі наразі повноцінно працюють.

Були розроблені нові стандарти та навчальні програми, а система визнання результатів неформального та інформального навчання функціонує з 2016 р. Відбувся розрив із Тарифною сіткою і досягнуто точки неповернення.

Подолати спадщину минулого – забезпечити перехід від вибіркової системи освіти, спрямованої на здобуття знань, до системи, головним елементом якої є розвиток компетентностей, від навчальних предметів до інтегрованих модулів, орієнтованих на компетентності учнів – непросто. Нові зміни ще не були застосовані до всієї системи кваліфікацій і не повністю охопили кінцевих користувачів. Щоб досягнути результатів, до реформ мають залучитися більше заінтересованих сторін та установ. Зокрема, необхідно залучити викладачів, співробітників університетів, тренерів, оцінювачів, методистів, експертів із забезпечення якості та консультантів з профорієнтації. Це вимагатиме збільшення потенціалу, експериментування та керівництва, особливо якщо реформи збігаються із наданням більшої автономії провайдерам. Реєстр НРК необхідно заповнити стандартами та кваліфікаціями. Нові кваліфікації можуть полегшити перехід до модульних навчальних планів та нових форм навчання, в яких основна увага приділяється активному навчанню. Існує особлива потреба розвивати професійні кваліфікації для підтримки навчання дорослих та навчання поза школою. Акцент на результатах навчання впливає не тільки на навчання. Стандарти визначають очікування з точки зору очікуваних результатів навчання. За наявності більшої кількості альтернативних шляхів

підсумкове оцінювання потребує переосмислення, щоб переконатися, що воно є незалежним, на основі результатів та модульним.

Необхідно ретельно оцінити використання професійних та освітніх кваліфікацій щодо можливостей навчання впродовж життя та навчання дорослих, включаючи шляхи від професійних до освітніх кваліфікацій та навпаки, а також можливість використання часткових кваліфікацій для накопичення досвіду навчання, що підтримує горизонтальну або вертикальну прогресію. Наразі це ще «сіра зона». Визнання результатів неформального та інформального навчання залишається обмеженим, проте цей досвід був важливим. Кваліфікаційні центри потрібно буде акредитувати, щоб розширити сферу та можливості для підтвердження та визнання результатів навчання дорослих. Ці кваліфікаційні центри можуть обслуговувати потреби підприємств, атестувати їх персонал, але особливу увагу потрібно приділяти людям без кваліфікацій. Це передбачає диверсифікацію закладів, які стануть кваліфікаційними центрами.

Є нові обставини, що є важливими для найближчих років. Вони стосуються інтернаціоналізації та цифровізації системи кваліфікацій та ролі ключових компетентностей. Цифровізація та екологізація набувають значення на додаток до інших ключових компетентностей, які є головними у нинішніх реформах. Частковим кваліфікаціям необхідно приділяти більшу увагу, оскільки вони можуть бути основою для навчання впродовж усього життя та індивідуальних траєкторій навчання. У цьому сенсі існує необхідність розглянути місце мікро-сертифікатів (micro-credentials) у НРК та реєстрі НРК.

Професійну орієнтацію та консультування і можливості навчання впродовж життя потрібно буде інтегрувати з новою системою кваліфікацій. Сумісність бази даних кваліфікацій з іншими базами даних у країні (включаючи ЄДЕБО) та міжнародними базами даних є важливою для можливості користування перевагою нових систем у повній мірі. Пандемія COVID-19 показала важливість кращих онлайн-ресурсів та більшої кількості онлайн-послуг, які потрібно буде інтегрувати. Крім того, міжнародні освітні послуги онлайн набувають значення як для українських учнів, так і для українських провайдерів.

Самосертифікація НРК відповідно до РК ЄПВО та майбутнє порівняння НРК України з ЄРК відкривають важливу можливість для порівняння НРК на міжнародному рівні.

9. ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Національне агентство кваліфікацій: <https://nqa.gov.ua/>

Міністерство освіти: <https://mon.gov.ua/ua>

Європейський фонд освіти (ЄФО): <https://openspace.etf.europa.eu/trp/torino-process-2018-2020-ukraine-national-report> та [ETF bridging support to Ukraine's vocational education and training system and qualifications system in 2016-2019 | Open Space \(europa.eu\)](#)

10. НРК УКРАЇНИ

Рівень	Знання	Уміння/навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
1	Базові загальні знання, розуміння найпростіших понять про себе і довкілля, основ безпечної поведінки	базові уміння/навички, необхідні для виконання простих завдань	інтеграція до груп, що складають найближче соціальне оточення відповідне реагування на прості письмові та усні повідомлення	робота або навчання під безпосереднім керівництвом або наглядом у структурованому контексті обмежена відповідальність за свої дії формулювання елементарних суджень
2	Базові емпіричні знання та розуміння основних (загальних) процесів у сфері навчання та/або трудової діяльності	використання відповідної інформації для виконання нескладних завдань та розв'язання повсякденних проблем у типових ситуаціях із застосуванням простих правил, інструкцій та знарядь оцінювання результатів власної діяльності відповідно до установлених критеріїв, застосування аргументації для обґрунтування власних думок та висновків	взаємодія в колективі з метою виконання завдань продукування деталізованих усних і письмових повідомлень	робота та/або навчання під керівництвом або наглядом з певною самостійністю індивідуальна відповідальність за результати виконання завдань під час навчання та/або трудової діяльності
3	Знання фактів, принципів, процесів та загальних понять у сфері навчання та/або професійної діяльності	виконання типових завдань та розв'язання проблем шляхом вибору і застосування базових методів, інструментів, матеріалів та інформації оцінювання результатів виконання завдань відповідно до заздалегідь відомих критеріїв	здатність до ефективної роботи в команді сприйняття критики, порад і вказівок продукування деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема у професійній діяльності	відповідальність за виконання завдань під час роботи або навчання адаптація своєї поведінки до зовнішніх обставин під час виконання завдань або розв'язання проблем
4	Емпіричні та теоретичні знання в широких контекстах та розуміння принципів, методів, процесів у сфері навчання та/або професійної діяльності	виконання складних спеціалізованих завдань, знаходження або прийняття рішень щодо специфічних проблем у сфері професійної діяльності або навчання планування власної роботи та в обмеженому контексті організація, контроль, оцінювання та коригування роботи інших	здійснення наставництва, передавання досвіду продукування складних деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема у професійній діяльності або навчанні	самоорганізація відповідно до правил, що існують у робочому або навчальному контекстах і зазвичай є передбачуваними, але можуть зазнавати змін здійснення нагляду за повсякденною роботою інших, обмежена відповідальність за оцінювання та покращення результатів їх трудової або навчальної діяльності
5	Всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання у сфері навчання та/або професійної діяльності, усвідомлення меж цих знань	широкий спектр когнітивних та практичних умінь/навичок, необхідних для розв'язання складних задач у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання знаходження творчих рішень	взаємодія з колегами, керівниками та клієнтами у питаннях, що стосуються розуміння, навичок та діяльності у	організація та нагляд (управління) в контекстах професійної діяльності або навчання в умовах непередбачуваних змін покращення результатів власної діяльності і роботи інших

Рівень	Знання	Уміння/навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
		<p>або відповідей на чітко визначені конкретні та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних</p> <p>планування, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб у спеціалізованому контексті</p>	<p>професійній сфері та/або у сфері навчання</p> <p>донесення до широкого кола осіб (колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної діяльності</p>	<p>здатність продовжувати навчання з деяким ступенем автономії</p>
6	<p>Концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання</p>	<p>поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання</p>	<p>донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації</p> <p>збір, інтерпретація та застосування даних</p> <p>спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово</p>	<p>управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами</p> <p>спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах</p> <p>формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти</p> <p>організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп</p> <p>здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії</p>
7	<p>Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань</p>	<p>спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур</p> <p>здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах</p> <p>здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності</p>	<p>зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються</p>	<p>управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів</p> <p>відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів</p> <p>здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії</p>
8	<p>Концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності</p>	<p>спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і</p>	<p>вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою</p>	<p>демонстрація значної авторитетності, інноваційності, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, постійна відданість розвитку нових ідей або процесів у</p>

Рівень	Знання	Уміння/навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
		професійної практики започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтового наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей	спільною, суспільством у цілому використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях	передових контекстах професійної та наукової діяльності здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення

Додаток згідно редакції постанови Кабінету міністрів [№ 509 від 12 червня 2019 року](#), [№ 519 від 25 червня 2020 року](#).

СКОРОЧЕННЯ

ЄКТС	Європейська кредитно-трансферна система
ЄДЕБО	Єдина державна електронна база з питань освіти
ENQA	Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти
ЄФО	Європейський фонд освіти
EU4Skills	Програма ЄС з модернізації ПО та підтримки НРК
ЄРК	Європейська рамка кваліфікацій
НАЗЯВО	Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти
НАК	Національне агентство кваліфікацій
НРК	Національна рамка кваліфікацій
РК ЄПВО	Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти
U-LEAD	Багатодонорська програма ЄС та його країн-членів щодо зміцнення місцевого самоврядування
ПО	Професійна освіта

